

Тема: Образи ліричного героя та героїні. Структура сонетів Петрарки

Мета: розвиток компетентностей

предметних і комунікативних: знання і розуміння змісту прочитаних сонетів; уміння характеризувати ідейно-тематичні та естетичні особливості сонетів Петрарки, визначати і характеризувати взаємозв'язки між мовними одиницями різних рівнів, типові закономірності їхнього функціонування на основі спостережень за мовою твору; висловлювати своє ставлення до прочитаного, характеризувати образи ліричного героя і героїні, їхню поведінку та причини емоційного стану;

ключових: уміння аналізувати основні риси авторського стилю художнього тексту; використовувати вербальні та невербальні засоби під час виступу перед аудиторією; уміння безпечно спілкуватися в цифровому середовищі.

Обладнання: підручник, зошити, ПК, презентація.

Тип уроку: урок формування нових знань, умінь та навичок.

Зміст уроку

I. Актуалізація знань

Хвилинка творчості. Презентація проєкту про жанр сонета у світовій літературі. Виразне читання одного із сонетів Петрарки напам'ять.

Інтерактивна вправа. Франческо Петрарка. Кросворд:

<https://learningapps.org/display?v=pdimdfitt24>

II. Мотивація навчальної діяльності

Повідомлення теми уроку. Визначення очікуваних результатів відповідно до орієнтирів навчальної програми.

Вступне слово вчителя. Замість скромного простого прізвища *Петроккіо* поет обрав псевдонім *Петрарка*, який означає «Камінна брама», і через цю браму відкрив для людства новий світ, що зветься Гуманізмом та добою Відродження. Його лірика стала джерелом, із якого черпали поети всієї Європи. Тому без сонетів Петрарки неможливо ні уявити, ні належно оцінити європейську поезію від періоду Ренесансу й до наших днів. Яка ж структура його сонетів, і чим особливі його ліричний герой та героїня?

III. Сприйняття і засвоєння матеріалу

Пояснення вчителя. У поезіях Петрарки помітне прагнення подолати складний алегоризм, властивий середньовічній поезії. Хоча Лаура ідеалізується згідно із середньовічною традицією, але вона вже постає як жива жінка, з реальними земними рисами. Ще виразніше новаторський характер сонетів Петрарки проявляється в зображенні ліричного героя, якому й належить центральне місце у збірці. Поет проникає в глибини своєї особистості, розкриває свій внутрішній світ, сповнений протиріч. Його ліричний герой страждає від незгоди між розумом і почуттям, земне існування видається йому марнославним, але водночас він усвідомлює неможливість подолати земні пристрасті. Тому

дослідники творчості Петрарки часто визначають «Канцоньєре» як ліричну сповідь Петрарки.

Петрарка володів великим даром слова і вірив у силу художньої мови. Він безперервно удосконалював свої поезії, переробляв їх, прагнучи довершеності. Він домагався краси форми, витонченості вірша, вишуканої образності. Поет розробив жанр медитативного сонета, тобто сонета-роздуму. Навіть якщо він описує природу, якісь свої враження чи спостереження, твір завжди закінчується певним узагальненням чи висновком. Його сонет чарує читача співучістю, красою словосполучень та звучними римами.

Поглиблення поняття про сонет. Італійська форма сонета, поширена й в інших європейських країнах, має 2 катрени (чотиривірші) і 2 терцети (тривірші). Зазвичай сонет має 4 рими. Другий катрен обов'язково має ті самі рими, що й перший. Рими терцетів – вільні, можуть не повторювати рими катренів. Італійська форма сонета має перехресне римування в катренах і дві рими в терцетах: abab abab cdc dcd чи cde cde.

Вірш сонетів Петрарки в оригіналі силабічний, має 11 складів при невпорядкованому вільному розташуванні наголошених та ненаголошених складів. Перекладають його зазвичай п'ятистопним ямбом.

IV. Формування знань, умінь, навичок, компетенцій

Робота з художнім текстом. Літературний практикум. Визначення схеми римування сонетів Петрарки в різних перекладах, віршового розміру перекладу (завдання 1 аркуша).

Інтерактивні вправи. Відновіть текст сонета 132 Петрарки:

<https://learningapps.org/display?v=pdp1q6oz224>

Відновлення текстів сонета 61 (різні переклади):

<https://learningapps.org/display?v=pafyeztjc24>

Робота в дослідницьких групах. Працюючи з підручником, матеріалами інтернету, текстами сонетів, довідковими картками тощо групи готують повідомлення.

Група 1. Образ ліричного героя сонетів.

- Яким постає перед читачем ліричний герой?
- Яким він бачить навколишній світ? Яке його ставлення до цього світу?
- Якою він сприймає Лауру? Що для нього є коханням?

Група 2. Образ Лаури в сонетах.

- Якою зображено Лауру? Чи є її портрет, описано зовнішність?
- Якою є любов у сонетах? Чи відповідає Лаура на почуття?
- Якими засобами твориться образ Лаури?

Орієнтовні повідомлення.

Образ ліричного героя. Особа, від імені якої ведеться лірична розповідь, із переживаннями, почуттями та думками якої ми знайомимося, називається ліричним героєм. Ліричному героєві «Пісень» притаманні витонченість та шляхетність переживань. Він шанує своє почуття, не виставляє його на роздоріжжя велелюдні, береже від заздрисних очей та людського поговору. Герой «Пісень» – це меланхолійний мрійник, заглиблений у свій внутрішній світ. Однак він не аскет, що зневажає життя. Любов відкриває його душу назустріч красі навколишнього світу. Цей реальний світ робиться дорогим, близьким і любим поетові, бо в цьому світі живе його кохана Лаура.

Герой «Пісень» живе напруженим внутрішнім життям. Любов поглинає його душу повністю. Подібна внутрішня концентрація людини на одному якомусь почутті, виявлення певної духовної самовіддачі притаманні добі Відродження. Ліричний герой «Пісень» усі свої

помисли й переживання зосереджує не на потойбічному, а на земному, людському. Таким чином, Петрарка у своїх поезіях підносить кохання як опору всього земного для людини. Краса реального життя облагороджує людину, робить її думки піднесеними й чистими. На думку Петрарки, любов до земного життя не є гріховною.

Образ Лаури. Ми сприймаємо Лауру очима самого поета. Про її зовнішність сказано дуже мало. Петрарка не ділиться з нами, які саме риси зовнішності Лаури полонили його. Як Беатріче для Данте, так Лаура в очах Петрарки – ідеал жіночої вроди та доброчинності. Реальність образу Лаури надають у Петрарки зовсім не окремі деталі її вигляду: золоте волосся, красива рука, зелений колір її суконь... Лаура жива в потоці спогадів, де вона весь час виникає як прекрасне бачення і поза яким вона не існує. Читач бачить її такою, якою її споглядає сам закоханий, для якого вона не є алегорією Істини Віри, або Любові (як Беатріче в Данте), а реальна жінка, хоча й ідеалізована. Здебільшого поет виплекав образ Лаури у своїй уяві, окрім тих рідкісних випадків, коли він бачив її на вулиці. Здається, що навколишній світ не має для нього самостійного значення – все навколо нагадує йому про кохану. У химерних нагромадженнях скель у горах він впізнає її профіль; пишна крона дерев нагадує йому чудове волосся Лаури; шепіт хвиль викликає в пам'яті її голос. Зачарований, поет завмирає: боїться порушити чари кохання. Мрії про кохану живили його щастям. І навпаки, занурення в реальний світ людей і предметів приносило журбу та розчарування.

Образ Лаури в «Піснях» свідчить про відкриття нових обріїв у літературі, про формування нової, гуманістичної моралі.

Робота із завданнями робочого аркуша.

– Дослідження художніх прийомів, які використовує Петрарка, створюючи образ коханої.

– Порівняння ставлення ліричних героїв Данте й Петрарки до коханої.

V. Закріплення матеріалу, узагальнення та корекція знань

Виконання інтерактивних вправ (у групах або індивідуально за вибором учнів).

Художні засоби сонета 61 Петрарки: <https://learningapps.org/display?v=pqmd1qv3j24>

Сонет 132 Петрарки. Художні особливості:

<https://learningapps.org/display?v=p7afcantt24>

Узагальнююча бесіда з учнями.

– Яким є ставлення ліричного героя до коханої?

– Які синтаксичні конструкції використовує автор для передачі почуттів ліричного героя і героїні сонетів?

Мислимо критично. Опрацюйте інформацію на с. 136 підручника. Оберіть позицію і заповніть відповідну графу завдання 4 робочого аркуша.

VI. Підбиття підсумків

Складіть сенкан: Лаура, сонет (на вибір).

Працюємо вдома

1. Уявіть, що Петрарка і Лаура – наші сучасники. Змодельуйте їхнє спілкування в СМС-листуванні або спілкування в чаті.

2. Спробуйте написати сонет, дотримуючись усіх правил.